

ICCET'21 CAPPADOCIA

ULUSLARARASI KAPADOKYA SALGIN DÖNEMLERİ KONGRESİ Bildiriler Kitabı 31 Mayıs-3 Haziran 2021

INTERNATIONAL CAPPADOCIA CONGRESS OF EPIDEMIC TIMES
Book of Proceedings
31 May-3 June 2021

Editörler/Editors:

Gamze Turgaylı Zengin - Dilek Hande Esen - Mehmet Serkan Demirci
Mehmet Yaşar Sönmez - Merve Özdemir

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

Uluslararası Kapadokya Salgın Dönemleri Kongresi

Bildiriler Kitabı
31 Mayıs-3 Haziran 2021

International Cappadocia Congress of Epidemic Times

Book of Proceedings
31 May-3 June 2021

Editörler / Editors

Gamze Turgaylı Zengin

Dilek Hande Esen

Mehmet Serkan Demirci

Mehmet Yaşar Sönmez

Merve Özdemir

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

2021

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 38
ISBN: 978-605-4448-18-0
DOI: <https://dx.doi.org/10.35250/kun/9786054448180>
URL: <https://hdl.handle.net/20.500.12695/1325>

© Ekim 2021

Uluslararası Kapadokya Salgın Dönemleri Kongresi: Bildiriler Kitabı
International Cappadocia Congress of Epidemic Times: Book of Proceedings

Editörler/Editors: Gamze Turgaylı Zengin & Dilek Hande Esen & Mehmet Serkan Demirci & Mehmet Yaşar Sönmez & Merve Özdemir

© Copyright, 2021, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
Sertifika No: 43348

Bu eser [Creative Commons “BY-NC-SA” \(Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş\) Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) ile lisanslanmıştır.

Kapak Tasarım: Nazile Arda Çakır
Sayfa Tasarım: Adem Şenel

Bu kitap, “Uluslararası Kapadokya Salgın Dönemleri Kongresi” organizasyonu kapsamında yayımlanmıştır. Bu kitapta yayımlanan tüm bildirilerin içeriklerinden yazarları sorumludur.

This book has been published under “International Cappadocia Congress of Epidemic Times”. Authors are responsible for the content of their proceedings published in this book.

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir
yayinevi@kapadokya.edu.tr
kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr
0(384) 353 5009
www.kapadokya.edu.tr

Uluslararası Kapadokya Salgın Dönemleri Kongresi

Bildiriler Kitabı
31 Mayıs-3 Haziran 2021

International Cappadocia Congress of Epidemic Times

Book of Proceedings
31 May-3 June 2021

Editörler / Editors

Gamze Turgaylı Zengin

Dilek Hande Esen

Mehmet Serkan Demirci

Mehmet Yaşar Sönmez

Merve Özdemir

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

2021

COMMITTEES

KEYNOTE SPEAKERS

- Prof. Ruşen KELEŞ** / Cappadocia University
Prof. Atilla Stephan Ataç / Hacettepe University
Prof. Slobodan Dan PAÏCH / Victor Babes University of Medicine and
Pharmacy Timisoara
Dr. Seyed Mohammad Ali RİAZİ / Islamic Azad University
Dr. Pelin ÖZMEN / Nevşehir Hacı Bektaş University

SCIENTIFIC BOARD

- Prof. Dr. Ahmet AKTAŞ** / Cappadocia University
Prof. Dr. Asuman Gölgeli / Erciyes University
Prof. Dr. Ayşe Sezen Serpen / Ankara University
Prof. Dr. Aytolan Yıldırım / İstanbul University
Prof. Dr. Bayram Ünal / Niğde Ömer Halisdemir University
Prof. Dr. Beste Üstün / Üsküdar University
Prof. Dr. Bülent Pişkin / Cappadocia University
Prof. Dr. Emine Yavaşgel / İstanbul University
Prof. Dr. Filiz Can / Hacettepe University
Prof. Dr. Filiz Zabcı / Ankara University
Prof. Dr. Hakan Acar / Liverpool Hope University
Prof. Dr. Hakan Vahit Erkutlu / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Prof. Dr. Harun Tepe / Hacettepe University
Prof. Dr. Hasan Güllüpunar / Süleyman Demirel University
Prof. Dr. İbrahim Tokdemir / Yüksek İhtisas University
Prof. Dr. İhsan Kalenderoğlu / Gazi University
Prof. Dr. Murad A. Aldamen / The University of Jordan
Prof. Dr. Mustafa Akdağ / Erciyes University
Prof. Dr. Müdriye Yıldız Bıçakcı / Ankara University
Prof. Dr. Nilgün Bek / Lokman Hekim University
Prof. Dr. Özcan Doğan / Hacettepe University
Prof. Dr. Ramazan Erdem / Süleyman Demirel University
Prof. Dr. Sedat Cereci / Mustafa Kemal University
Prof. Dr. Serdar Soyuer / Cappadocia University

Prof. Dr. Serkan Dilek / Kırşehir Ahi Evran University
Prof Dr. Serpil Sancar / Ankara University
Prof. Dr. Sibel Erkal / Hacettepe University
Prof. Dr. Slobodan Dan Paich / University of Medicine and Pharmacy Timișoara
Prof. Dr. Suat Gezgin / Yeditepe University
Prof. Dr. Şevki Özgener / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Prof. Dr. Yener Bektaş / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Prof. Dr. Vesile Şenol / Cappadocia University
Prof. Dr. Yavuz Yakut / Hasan Kalyoncu University
Doç. Dr. Aiga Grauduma / Latvia University
Doç. Dr. İlhan Güllü / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Doç. Dr. Jolanta Pupure / Latvia University
Doç. Dr. Naciye Vardar Yağlı / Hacettepe University
Doç. Dr. Sakineh Nouri Saeidlou / Urmia University of Medical Science
Doç. Dr. Savaş Selahattin Ateş / Eskişehir Technical University
Doç. Dr. Serpil Taheri / Erciyes University
Doç. Dr. Tuğba Yılmaz Bingöl / Fatih Sultan Mehmet University
Doç. Dr. Gökhan Kayılı / Selçuk University
Doç. Dr. Nihan Kafa / Gazi University
Dr. Öğr. Üyesi Cem Okan Özer / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş Sümer / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Derya Karabulut / Erciyes University
Dr. Öğr. Üyesi Dinçer Göksülük / Erciyes University
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Bora / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Demir Özer / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Ferihan Tanrıkut / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Uçak / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Kuran / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Akgül / Erciyes University
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Bahar / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Meral Başaran / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Nil Çokluk / Mustafa Kemal University
Dr. Öğr. Üyesi Oya Esra Bektaş / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Dr. Öğr. Üyesi Pelin Özmen / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Yalap / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi S. Mohammadali Riazi / Islamic Azad University

Dr. Öğr. Üyesi Serdar Sütçü / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Suat Taşkesen / Cappadocia University
Dr. Öğr. Üyesi Yunus Topsakal / Adana Alparslan Türkeş Science And
Technology University
Dr. Gamze Turgaylı Zengin / Cappadocia University
Dr. Umut Çıvgın / Cyprus International University

ORGANISATION COMMITTEE

Lect. Füsun Hepdinç / Cappadocia University
Lect. Ayfer Coşkun / Cappadocia University
Prof. Yener Bektaş /Nevşehir Hacı Bektaş University
Dr. Gamze Turgaylı Zengin / Cappadocia University
Dr. Meral Başaran / Cappadocia University
Dr. Eyup Atioğlu / Cappadocia University
Lect. Mehmet Yaşar Sönmez / Cappadocia University
Lect. Mehmet Serkan Demirci / Cappadocia University
Lect. Merve Özdemir / Cappadocia University
Lect. Emrullah Cansu / Cappadocia University
Lect. Dilek Hande Esen / Cappadocia University
Lect. Selma Doğanalp / Cappadocia University
Yunus Emre Karaman / Cappadocia University

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE AKADEMİSYENLERİN HİJYEN ALIŞKANLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	1
<i>Nazife AKMAN, Ayşegül YILDIZ</i>	
COVID-19 PANDEMİSİ ÖNCESİ BULGULARLA SALGIN ZAMANLARINDA AKILCI İLAÇ KULLANIMINA BAKIŞ: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ	10
<i>Soner Mete</i>	
COVID 19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE BEYAZ VE MAVİ YAKALI KADINLARIN MUTFAK PRATİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	37
<i>Melih İÇİGEN</i>	
PANDEMİ DÖNEMİNDE YEREL BASINDA SAĞLIK HABERLERİNİN SUNUMU: ÖRNEK OLAY ŞEKLİNDE NEVŞEHİR MUŞKARA GAZETESİNİN İNCELEMESİ	50
<i>Özge ÖZÇELİK BALOĞLU</i>	
COVID 19 SALGININDA AŞIRI BİLGİ YÜKÜ DUYGUSAL BULAŞMA VE INFODEMİ	68
<i>Emel Yılmaz</i>	
PANDEMİ SÜRECİNDE SİYASİLERİN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARI	87
<i>Pınar GÜNER KOÇAK, F. Gökçen ÇETİN</i>	
SALGIN DÖNEMLERİ EKONOMİSİ: İSPANYOL GRİBİ VE KORONAVİRÜS SALGINLARININ EKONOMİK SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	109
<i>Erdem Selman DEVELİ</i>	
COVID-19 SÜRECİNDE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL SAĞLAMLIĞININ ANALİZİ: BANKOMETER YÖNTEMİ.....	126
<i>Özlem EREN, Mehmet UÇAR</i>	
TÜRKİYE'DE COVID-19 HASTA VAKA SAYISI, VIX ENDEKSİ, DOLAR ENDEKSİ İLE SEÇİLMİŞ BIST SEKTÖR ENDEKSLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ARDL MODELİ	146
<i>Mehmet UÇAR, Melek KIDEMLİ</i>	
II. ABDÜLHAMİD PANDEMİ İLE NASIL BAŞA ÇIKMIŞTI?	168
<i>Fırat KÜSKÜ</i>	
OSMANLI İSTANBUL'UNDA KARANTİNA UYGULAMALARI	176
<i>Uğur Can YILDIZDAL</i>	
SPORCULARDA YENİ TİP KORONAVİRÜSE (COVID-19) YAKALANMA KAYGISI ve NEDENLERİ.....	186
<i>Dilek Hande ESEN</i>	

SALGININ ŞİDDET HALİ: COVID-19'UN İLK ÜÇ AYINDA NEVŞEHİR'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET	196
<i>F. Gökçen ÇETİN, Pınar GÜNER KOÇAK</i>	
1957-1958 ASYA GRİBİ SALGINI DÖNEMİNDE TÜRKİYE	207
<i>Enes ÖZ</i>	
A RARE COMPLICATION OF COVID-19 INFECTION: SPONTANEOUS PNEUMOMEDIASTINUM	226
<i>Gülay MAÇİN</i>	
EVALUATION OF ALLERGY PATTERN IN CHILDREN UNDER TWO YEARS.....	236
<i>Nurullah CİFTCI, Masma SHAHBAZOVA, Ebru KARADAG, Duygu FİNDİK, Uğur ARSLAN</i>	
INVESTIGATION OF FREQUENCY OF APERGILLUS CO-INFECTION IN COVID-19 PATIENTS.....	243
<i>Salih MAÇİN, Masma SHAHBAZOVA, Hatice TÜRK DAGI, Uğur ARSLAN , Duygu FİNDİK</i>	
EVALUATION OF BLOOD CULTURES SENT FROM THE COVID-19 INTENSIVE CARE UNIT AND COMPARISON WITH OTHER INTENSIVE CARE UNITS.....	247
<i>Uğur ARSLAN, Sabiha Salar GÜL, Muhammedamin Araba HUSEN, Salih MAÇİN, Hatice TÜRK DAĞI</i>	
EVALUATION OF COMPUTED TOMOGRAPHY AND PCR RESULTS OF PATIENTS ADMITTED TO PANDEMIC HOSPITAL IN TERMS OF COVID-19.....	255
<i>Gulay MACIN, Salih MACIN, Uğur ARSLAN</i>	
EVALUATION OF LOWER RESPIRATORY TRACT CULTURES BEFORE AND DURING COVID-19 PANDEMIC	268
<i>Salih MAÇİN, Rugıyya SAMADZADE, Hatice TÜRK DAĞI, Uğur ARSLAN</i>	
İMMÜN SİSTEMİMİZİN VİRÜSLERLE SAVAŞI; SARS- CoV2 ÖRNEĞİ FIGHT OF THE IMMUNE SYSTEM AGAINST VIRUSES; SARS-COV-2 EXAMPLE	276
<i>Zeynep AKİDAĞI</i>	
COVID-19 KÜRESEL SALGINININ KAPADOKYA TURİZMİNE YANSIMALARI	290
<i>İrem BOZKURT, Duygu EREN</i>	
COVID-19 SALGINININ TERMAL TURİZM İŞLETMELERİNE ETKİSİ: KOZAKLI ÖRNEĞİ	309
<i>Ecem TEZGEL ÇOBAN, Sevgi DEDEOĞLU BALIKÇIOĞLU, Arif Nihat SAMUR</i>	
KAMU KURUMLARINDA LİDERLİK TARZLARININ ÖRGÜTSEL STRES DÜZEYİ ÜZERİNDE BELİRLEYİCİLİK DÜZEYİ: COVID -19 PANDEMİ DÖNEMİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME.....	330
<i>Serdar Vural UYGUN, Serkan YILDIRIM</i>	
COVID 19 SALGINI DÖNEMİNDE UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN AKADEMİSYENLERİN GÖRÜŞLERİ: KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	335
<i>Emre NALÇACIGİL</i>	

COVID-19 SÜRECİNDE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL SAĞLAMLIĞININ ANALİZİ: BANKOMETER YÖNTEMİ

ANALYSIS OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE TURKISH BANKING SECTOR IN THE COVID-19 PROCESS: THE BANKOMETER METHOD

Özlem EREN

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gülşehir Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve
Sigortacılık Bölümü, Türkiye, ozlemeren@nevsehir.edu.tr*

Mehmet UÇAR

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gülşehir Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve
Sigortacılık Bölümü, Türkiye, mehmet.ucar@nevsehir.edu.tr*

ÖZET

Aralık 2019 da Çin'in Wuhan bölgesinde görülen ve solunum yolu (ateş, öksürük, nefes darlığı) belirtileri ile bir grup hasta üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan virüse Dünya Sağlık Örgütü tarafından Covid-19 adı verilmiştir. Tarih boyunca dünya üzerinde görülen diğer pek çok salgın hastalıklar gibi Covid-19 salgını da toplumları özellikle sağlık, sosyal ve finansal açıdan etkilemişlerdir. Bu tür kriz dönemlerinde finans piyasalarının en önemli aracı kurumlarından biri olarak kabul edilen bankacılık sistemi, gelişmiş ekonomilerde sermaye hareketliliği, ödeme hizmetleri ve fon sağlama açısından çok önemli görevler üstlenmekte ve kriz ortamlarından en az zararlı çıkılmasında önemli rol almaktadır. Covid-19 salgını nedeniyle üretim ve talep daralması yaşayan piyasalara, Covid-19 virüsünün Türkiye'de görüldüğü ilk vaka tarihi olan 11 Mart 2020'den hemen sonra devlet tarafından düzenleyici ve denetleyici kurumlar aracılığıyla müdahalede bulunulmuştur. Ekonomik tedbir ve düzenlemeler büyük oranda bankacılık sektörü aracılığıyla sağlanmış ve kedi genişlemesi, kredi ötelemesi ve nakit akışı gibi tedbirlerle bu dönemin en az zararlı atlatılması açısından bankalar salgın döneminde önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu

dönemde bankaların üstlendikleri görevler yoğun bir faaliyet dönemi geçirmelerine neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, 2019 Covid-19 pandemisi öncesi ve 2020 Covid-19 pandemisi sonrası dönemleri için Bankometer Metodu kullanarak BIST-100 endeksinde işlem gören Mevduat Bankalarının finansal sağlamlığını analiz etmektir. Analiz için, yıllık banka mali tabloları kullanılmış ve yapılan analiz sonucunda, analize dâhil edilen 7 mevduat bankasının da S-Skor değerleri incelendiğinde 2019 ve 2020 yılları için finansal sağlamlık sıralamaları ve dereceleri değişse de mevduat bankalarının finansal açıdan sağlam olduğu, borç ödeme gücünü öngörülen kriterler çerçevesinde yitirmediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelime: Bankometer, BİST-100, Covid-19, S-Skor

ABSTRACT

The virus, first observed in Wuhan, China, in December 2019 and identified on January 13, 2020, following the research conducted in a group of patients with respiratory tract symptoms (fever, cough, shortness of breath), is called Covid-19 by the World Health Organization. Like many other epidemics in the world throughout history, the Covid-19 epidemic has affected societies, especially in terms of health, social and financial aspects. The banking system, regarded as one of the most important intermediary institutions of financial markets in such crisis periods, commences vital tasks in capital mobility, payment services and fundraising in developed economies; therefore, it plays an essential role in getting out of crisis environments with the least loss. After March 11, 2020, the date of the first report of the virus in Turkey has been interventions through the regulatory and supervisory institutions to the market experiencing production-related problems and shrinking in demand due to Covid19 pandemic. The banking sector primarily provided economic measures and regulations, and banks played an essential role in the epidemic period to overcome this period with the most negligible loss via procedures such as credit expansion, loan deferral, and cash flow. Thus, the duties assumed by banks during this period caused them to have an intense period of activity. Therefore, this study aims to analyze the financial soundness of Deposit Banks traded in the BIST-100 index by using the Bankometer Method for the periods before the 2019 Covid-19 pandemic and after the 2020 Covid-19 pandemic. Annual bank financial statements were used for the analysis and following the investigation of the S-Score values of 7 deposit banks included in the analysis, it was observed that although their financial soundness rankings and degrees changed for 2019 and 2020, the

deposit banks were still financially sound. Also, they were able to sustain their debt solvency within the prescribed criteria.

Keywords: Bankometer, BİST-100, Covid-19, S-Score

GİRİŞ

2019 yılı sonlarında Çin’de başlayan ve 2020 yılı başından itibaren tüm dünyada etkili olan koronavirüs Covid-19 sebebiyle WHO (dünya sağlık örgütü) tarafından 11 Mart 2020 de pandemi ilan edilmiştir. “*Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi*” (www.saglik.gov.tr 2020)“Pandemi” anlamına gelmektedir. Virüsün ilk görüldüğü Aralık 2019’dan Nisan 2021’e kadar dünya genelinde yaklaşık 140 milyon insana bulaşmış ve yaklaşık 3 milyon insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur(www.who.int 2021). Türkiye’de ise ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden Nisan 2021’e kadar yaklaşık 3,4 milyon kişiye bulaşan virüs 32 bine yakın kişinin de hayatını kaybetmesine neden olmuştur(www.saglik.gov.tr 2021).

Tarih boyunca dünya birçok salgın ile mücadele etmiş ve bu salgınlar sonucunda toplumlar genelde kültürel, iktisadi ve sosyal açıdan tahribata uğratmışlardır (Eroğlu 2020). Bu tahribatın etkilerinin salgının süresi ile ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan salgın öncesi dönemdeki durumuna göre maruz kalacağı etkinin seviyesi değişiklik gösterecektir. Maruz kalınan iktisadi etkiden zarar gören kesimleri içinde bulunduran piyasalara finans piyasaları adı verilmektedir.

Finans piyasaları banka, sermaye ve sigorta piyasaları olmak üzere üç piyasadadan oluştuğu genel kabul gören bir tanımdır. Finans piyasaları, fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşı karşıya geldiği, denetleme ve gözetleme faaliyetlerini yapan kurumlarla birlikte oluşan yapıdır. Bankalar ise bu yapı içerisinde piyasaların en önemli aracı kurumu olarak görülmektedir. Literatürde fon arz ve talep edenleri yerli ve yabancı olmak üzere hanehalkı, işletmeler ve kamu olarak sınıflandırabiliriz. İletişim ve teknolojinin gelişmesi, bilgiye hızlı ulaşım ile birlikte özellikle sermaye sahiplerini daha karlı yatırım olarak gördükleri seçeneklere, sermaye ihtiyacı olanları ise daha az maliyet ile kaynağa ulaşmak için finans piyasaları içinde hızlı bir geçiş sağlamaktadır. Bu faaliyetlerde en fazla tercih edilen sistem bankacılık sistemi olmuştur (Altay vd. 2016).

Gelişmiş bir bankacılık sistemi, herhangi bir ülkenin finansal sisteminin omurgası olarak kabul edilmektedir. Yeterli sermaye oluşturarak ve yatırım projelerine, ödeme hizmetlerine, sağlıklı ve sağlam finansal sistemlere

verimli bir şekilde fon ayırmak sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve refahı sağlamak açısından önemlidir. İstikrarlı bir finansal sistem, ekonomik performansı iyileştirmede ve pandemi gibi yıkıcı bozuklukların etkisinin neden olduğu etkileri önlemede birincil amaç olmaktadır. Son yıllarda Dünya üzerindeki finans kurumları, küreselleşmedeki hızlı ilerleme, finansal entegrasyon, teknolojik ilerleme, azalan bilgi maliyetleri, demografik değişiklikler ve bankacılık ve bankacılık dışı finans kurumları arasındaki rekabet nedeniyle önemli değişiklikler yaşamıştır. Bu küresel rekabet ortamının üstesinden gelmek için mevduat bankalarının dinamik, duyarlı ve mali açıdan yeterince sağlam olması, zorlukları karşılaması ve her türlü fırsattan yararlanması gerekmektedir. Özellikle finansal sistem içinde önemli bir aracılık faaliyeti yürüten Mevduat Bankaları ödeme gücü pozisyonunu koruyabilmeli ve finansal açıdan da sağlam olmaları gerekmektedir. Çünkü bir ülkenin ekonomik gelişimi ve istikrarı bankacılık sisteminin sağlamlığıyla yansıtılmaktadır. Bir bankanın finansal açıdan sağlamlığı sadece mevduat sahipleri için değil, aynı zamanda hissedarlar, yatırımcılar, çalışanlar ve tüm ekonomi için de aynı derecede önemlidir (Rahman 2017).

Covid-19 salgını, ülkeler için ciddi bir sağlık tehdidi oluştururken ekonomileri de büyük ölçüde etkilemiş ve ekonomik karar vericileri birçok önlem almaya mecbur bırakmıştır. Alınan tedbirler, bireysel tüketim alışkanlıklarını, üretim süreçlerini ve istihdamı olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomi tüm aktörlerin birbirine bağlı olduğu bir bilim olduğu için bu alınan tedbirler tüm ekonomik kesimleri aynı anda etkilemiştir. Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart tarihinden itibaren sıkı uygulamaya alınmış gerek sosyal gerekse ekonomik önlemler sürekli Bilim Kurulunun tavsiyeleri ve Hükümetin kararlarıyla hızlı bir şekilde uygulamaya konulmuşlardır. Salgın sürecinde alınan ekonomik kararların önemli bir kısmı finansal piyasaların en önemli aracı kurumu olan bankalar aracılığıyla uygulamaya konulmuştur.

Salgın sebebiyle fon talebi artan finans piyasasında fon talep edenlere ihtiyaç duyduğu kaynakların bankalar aracılığıyla verilebilmesi için Merkez Bankası ve Bankacılık düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemeleri, Reeskont Kredileri, Aktif Rasyosu ve Parasal Genişleme başlıkları altında toplamak mümkündür.

Merkez Bankası düşen talep, üretim seviyesi ve istihdam karşısında ekonomik olarak piyasaya aktif olarak müdahalelerde bulunmuş ve tepkilere göre müdahaleleri sürdürmüştür. Salgın süresince Merkez Bankasının aldığı önlemler kapsamında ilk olarak 17 Mart 2020 tarihinde toplanan Para Politikası Kurulu politika faiz oranı 100 baz puan indirmiş ve %9,75 seviyesine

getirilmiştir. Daha sonra bu karara ek olarak 17 Mart, 31 Mart ve 17 Nisan 2020 tarihlerinde tedbir paketleri sunulmuştur. Bu tedbir paketleri kapsamında (www.tcmb.gov.tr 2021);

- Bankalara Türk lirası ile yabancı para likidite yönetiminde esneklik sağlanmış,
- Reel sektöre kredi akışı aralıksız sağlanmış ve ihracatçı firmaların desteklenmiş,
- Reeskont kredi düzenlemeleri yapılmış ve ihracatçı firmaların nakit akışı desteklenmiş,
- DİBS piyasası likiditesi desteklenmiş ve parasal aktarım mekanizmasını güçlendirilmiştir.

Başlıkları ile piyasaya duyurulmuştur.

Merkez Bankası tarafından alınan önlemlere ek olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) 18 Nisan 2020 tarihinde aldığı kararla belirsizlik sebebiyle kredi vermek istemeyen özel bankaların kredi hacminin büyümesi için yeni bir model geliştirilmiştir. Aktif Rasyosu modeline göre 1 Mayıs 2020'den itibaren bankalar için;

$$\text{AktifRasyosu} = \frac{\text{Krediler} + (\text{MenkulKıymetler} \times 0,75) + (\text{TCMBSwap} \times 0,5)}{\text{TürkLirasıMevduat} + (\text{YabancıPara} \times 1,25)}$$

Formülü kullanılmaya başlandı. Aktif Rasyosu her ay sonu bankaların aylık ortalamasının; mevduat bankaları için %100'ün, katılım bankaları için ise %80'in altına inmesi durumunda bankalara 500.000,00 TL'den az olmamak üzere formüle aykırı olan kısmın %5'i kadar idari para cezası kesileceği duyurusu ile BDDK tarafından bankalara kredi genişlemesi zorunlu tutulmuştur (www.bddk.org.tr 2020).

Daha sonra bu karar normalleşme kararları kapsamında 01 Ağustos 2020'den itibaren mevduat bankaları için %95 katılım bankaları için %75 e düşürülmüş, 01 Ekim 2020'den itibaren %90 ve %70 olarak uygulanmış ve 31.12.2020 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır (www.bddk.org.tr 2021).

Salgın sebebiyle 18 Mart 2020 tarihinde Çankaya Köşkünde yapılan Korona Virüsle Mücadele Toplantısı sonucunda virüsün etkilerinin azaltılması amacıyla bir dizi ekonomik tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler kapsamında ekonomiye 100 milyar liralık bir kaynak aktarımı yapılacağı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanmıştır. Destek paketinde yer alan tedbirlerin bankacılık sektörü ile ilgili olanları;

- Kovid-19 salgınıyla ilgili tedbirlerden etkilendiğinden dolayı nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemeleri

en az 3 ay ötelenmiş ve gerektiğinde bu firmalara ek finansman desteği sağlanmıştır.

- İhracattaki dönemsel yavaşlama sebebiyle kapasite kullanım oranlarının korunması için ihracatçı firmalara stok finansman desteği verilmiştir.
- Pandemi nedeniyle işleri negatif etkilenen ve bu durumu beyan ederek talepte bulunan esnaf ve sanatkarların Halkbank'a olan kredi borçları, nisan, mayıs ve haziran ayları anapara ve faiz ödemeleri faizsiz olarak ertelenmiştir.
- Kredi Garanti Fonu limiti 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye çıkartılmış ve kredilerde önceliği pandemiden olumsuz etkilendiği için likidite ihtiyacı olan ve teminat açığı bulunan firmalar ile KOBİ'ler almıştır.
- Vatandaşlarımız için uygun ve avantajlı sosyal amaçlı kredi paketleri devreye sokulmuştur.
- 500 bin TL'nin altındaki konutlar için uygulanan kredibilite miktarı yüzde 80'den yüzde 90'a çıkartılmıştır.
- Covid-19 etkisiyle nisan, mayıs ve haziran aylarında temerrüte düşen firmaların kredi siciline 'mücbir sebep' notu düşülecektir (www.aa.com.tr 2020).

Ekonomik istikrar paketi hane halkı ile reel sektörün salgından ekonomik ve sosyal olarak en az zararla çıkması için önemli önlemler içerdiği ve özellikle bankacılık sektörü ile alınan tedbirlerin kredi genişlemesine ve iş hacminin artmasında etkili olduğu görülmüştür (www.tbb.org.tr 2020).

Covid-19 pandemisi döneminde Türk mevduat bankalarının finansal sağlamlılığının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışma Giriş, Literatür, Metodoloji, Analiz ve Bulgular ile Sonuç kısmından oluşmaktadır.

Literatür

Covid-19 salgınının bankalar açısından finansal sonuçlarını inceleyen çalışmalar literatüre yeni girmeye başlamış olup önümüzdeki yıllarda salgın döneminin öncesi ve sonrası analizini yapan çalışmaların literatüre ekleneceği beklentisiyle çalışma kapsamında incelenen çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Ibicioğlu ve Karan (2009) yaptıkları çalışmada 2004:4 ve 2009:2 dönemini kapsayan aylık verilerle regresyon analizini kullanarak yaptıkları çalışmada, tüketicilerin kredi talebinin faiz oranındaki değişime karşı duyarlı olduğunu fakat İMBK ulusal endeksinin ile tüketici güven endeksinin

tüketici kredilerindeki değişme üzerinde anlamlı bir katkı olmadığı sonucuna varmışlardır.

Durmuş ve Şahin (2019) yaptıkları çalışmada 2006:Q1 ve 2018:Q2 çeyrek dönemleri arasında Türkiye’de tüketici kredileri ile bazı makroekonomik değişkenler (enflasyon, döviz kuru, faiz ve para arzı) arasındaki ilişkiyi Todo-Yamamoto nedensellik testi ile analiz etmişler ve çalışma sonucunda faiz oranı ve tüketici kredileri arasında çift yönlü nedensellik sonucuna ulaşmışlar, para arzından tüketici kredilerine doğru ise tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit etmişlerdir.

Ünal ve Ocak (2020) yaptıkları çalışmada tüketici kredisi düzeyleri üzerinde işsizlik, enflasyon, faiz ve ekonomik büyüme makro ekonomik değişkenlerini Granger nedensellik yöntemiyle analiz etmişler ve tüketici kredileri üzerinde faiz oranlarının anlamlı etkisi olduğu ve faiz oranlarının tüketici kredilerinin varyansının %28,7’sini açıkladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Barua (2020) yaptığı çalışmada Covid-19 salgınının talep, arz, tedarik zinciri, ticaret, yatırım, fiyat seviyesi, döviz kurları ve finansal istikrar ile finansal risk dahil olmak üzere salgının makroekonomik etkilerinin anlaşılması için AD-AS modelini kullanmış ve Covid-19 salgının büyük, küçük, gelişmiş, gelişmekte olan tüm ekonomileri tehlikeye attığı, kaybedilen tüketici ve üretici güveniyle birlikte arz tarafı güçlü bir talep şoku ile desteklenmezse makroekonomik etkilerin daha da kötüleşmesi muhtemeldir, sonucuna ulaşmıştır.

Ersoy, Gürbüz ve Fındıkçı Erdoğan (2020) yaptıkları çalışmada mevduat bankaları ile katılım bankalarının pandemi dönemindeki mevduatlar, menkul kıymetler, krediler, takipteki krediler, ile yabancı para pozisyonlarını istatistiksel yöntemler kullanılarak BDDK’dan aldıkları haftalık bazda verilerle, önceki dönemler ile karşılaştırmışlar ve yerli özel sermayeli ve kamu sermayeli bankalar ile katılım bankalarının pandemi nedeniyle reel kesim ile hane halkı üzerinde oluşabilecek olumsuz ekonomik etkilerinin artmaması nedeniyle likidite sağlama, kredi kullandırma, kredilerin vadesini uzatma ve takip oranlarının azaltılması şeklinde uygulamalarla katkı sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Arabacı ve Yücel (2020) yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisinin Türk Bankacılık sektörüne olan etkilerini araştırmışlar ve pandemi süreci ve sonrasında bankacılık sektöründe yaşanması kaçınılmaz sorunları azalabilmek için hükümet ve Merkez Bankasının likidite sağlama gereği, şirketlerin vergi ve kredi borçlarının ertelenmesi gerektiği ve KOBİ’lere ekonomik destek sağlanması gibi çeşitli destekler verilmelidir sonucuna ulaşmışlardır.

Bekçi, Köse ve Aksoy (2020) yaptıkları çalışmada, bankaların aktif kalitesini gösteren oran için seçili bankaların ilerleyen dönemleri için 2019-1 ve 2020-2 aralığındaki çeyrek dönem verilerini kullanarak GM (1,1) tahin modelini kullanmışlar ve yaptıkları uygulama ile 2021 2. çeyreğe kadar olan dönem için seçili bankaların aktif kalitelerini gösteren oranın tahmin değerleri hesaplamışlardır. Uygulama sonucunda; 6 bankanın aktif kalitelerini gösteren oranlarda, azalan bir eğilim yaşanacağını, 3 bankanın ise aktif kalitelerini gösteren oranlarında artan bir eğilim yaşanacağını tahmin etmişlerdir.

Bayar ve Varışlı (2020) yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisinin Türkiye’de tüketici kredileri hacmi üzerindeki etkilerini en küçük kareler yöntemi ve zaman serisi regresyon metodu ile analiz etmişler ve analiz sonucunda Covid-19 salgınının Türkiye’de tüketici kredileri hacmi üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu, ayrıca bankaların açtıkları kredilere uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranlarının, enflasyonun ve de döviz kurunun ise tüketici kredileri hacmi üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve negatif etkisi olduğu tespit etmişlerdir.

Li, Strahan ve Zhang (2020) 116 ülkeden 1090 banka üzerinde yaptıkları çalışmada muhasebe bazlı performans ve piyasa bazlı performans ölçümleri ile çeşitli banka risklerini (kredi, likidite, operasyonel, varlık riskleri ile Z-skor) panel veri regresyonu ile analiz etmişler ve Covid-19 salgınının banka finansal performansına önemli ölçüde zarar verdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Borri ve Giorgio (2021) Avrupa Bankaları üzerinde sistemik risk-nicelik regresyonlarına ve varlık fiyatlarına dayanan CoVaR ölçümü sonucuna göre örneklemedeki tüm bankaların sistemik riske önemli ölçüde katkıda bulunduğunu, ancak daha büyük bankaların ve finansal piyasalara daha açık iş modeline sahip bankalardan daha fazla katkıda bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Hasan, Politsidis ve Sharma (2021) Covid-19 salgınının sendikasyon kredilerinin fiyatlandırması üzerindeki etkisini kredi maliyeti hesaplama yöntemiyle araştırmışlar ve borç veren bankaların ve borç alan firmaların Covid-19 sebebiyle artışından dolayı kredilerin maliyetinde bir artış olduğuna dair kanıt bulmuşlardır. Ayrıca kredi marjları hem banka hem de firma düzeyindeki riske yanıt verdiğiinden, bu artışın arz (esas olarak) ve talep (ikincil) nitelikte olduğunu savunmaktadırlar.

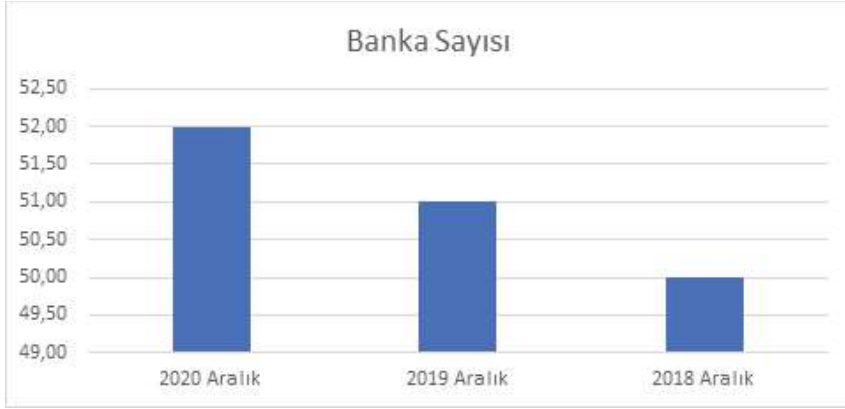
Işık ve Akdoğan (2021) yaptıkları çalışmada Türk bankacılık sektörünün pandemi sürecindeki faaliyet gelirlerini, net faiz marjı, kredi/mevduat karlılık, likidite oranları ile nakit akış tabloları yardımıyla, kamu sermayeli özel sermayeli ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının Covid-19 döneminde yaşadığı sıkıntıların finansal tablolarına nasıl yansıdığı analiz etmişlerdir.

Analiz sonucunda pandeminin ülke ekonomisinde yaşatacağı sıkıntıları gidermek ve piyasalarda yaşanması tahmin edilen daralmalara önlem almak için alınan tedbir ve düzenlemelerin, bankaların finansal tablolarına yansıyan verilerine göre aktif rasyosunun etkisi ile kredi mevduat oranlarının artırıldığını, reel kesim ve hane halkına kullanılan kredilerin yükseldiğini, döviz etkisini azaltmak amacıyla swap işlemleri yapıldığını, devlet borçlanma senetleri alınarak kredi mevduat riskinin azaltıldığını, kredilerin takiye alınma sürelerinin uzatıldığını tespit etmişlerdir.

Türk Bankacılık Sektörüne Genel Bakış

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca çeşitli ekonomik krizler ortaya yaşanmıştır, her bir ekonomik kriz bankacılık sektörünün gelişmesinde ve tecrübe edinmesinde önemli yer almaktadır. 1980 ekonomik krizi sonrasında, 5 Nisan 1994 tarihinde “Türk Lirasında istikrar” amacıyla artırılan likidite krizi ve yakın tarihimizde Kasım 2020 ve Şubat 2001 krizleri Türk Bankacılık sektörünün kriz zamanlarında nasıl davranması gerektiği ile ilgili tecrübeler edinmesine sebep olmuştur. Buradan yola çıkarak sağlam temelleri olduğunu söyleyebileceğimiz bankacılık sektörümüzün günümüzdeki durumunu gösterir bilgiler tablolar ile aşağıda sunulmuştur.

Grafik-1 Türkiye’de Bulunan Banka Sayıları

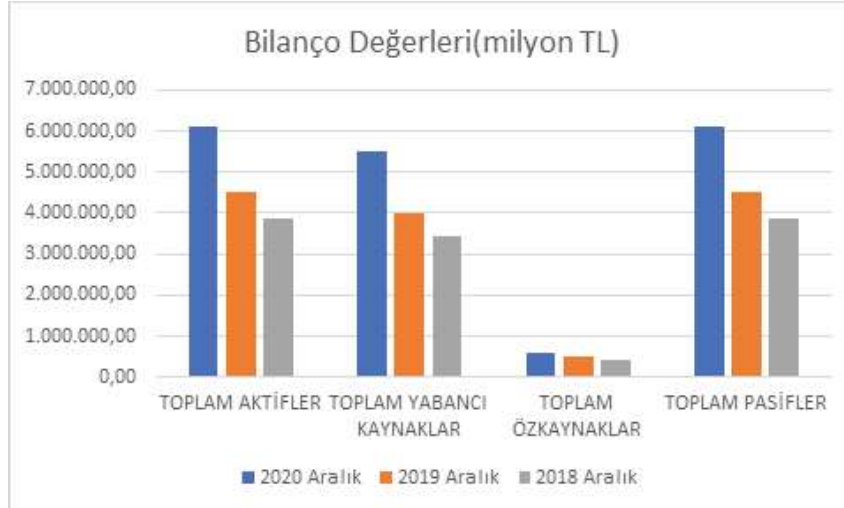
Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-1 incelendiğinde Türkiye’de faaliyet gösteren toplam banka sayısı 2018 yılında 50, 2019 yılında 51 ve 2020 yılında 52 adet olarak gözlemlenmektedir (www.bddk.org.tr 2021).

Grafik-2 Yurtiçinde Yer Alan Bankalarda Çalışan Personel Sayısı

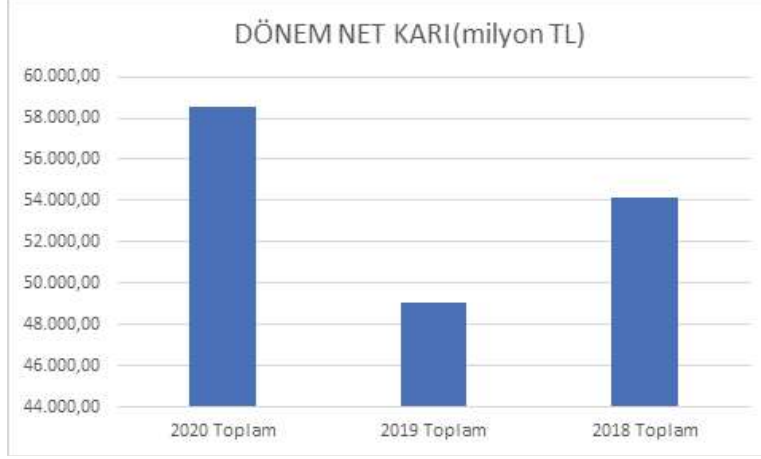
Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-2 incelendiğinde ise, Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarda çalışan toplam personel sayısı 2018 yılında 207 bin olurken, 2019 yılında bu sayı yaklaşık 3000 kişi azalmış ve 2020 yılında ise bir önceki yıla kıyasla personel sayısının yaklaşık 2000 kişi daha azaldığı görülmektedir.

Grafik-3 Bankacılık Sektörü Bilanço Değerleri

Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-3 incelendiğinde bankacılık sektörü bilanço değerlerinin 2018’den 2020 ye kadar arttığı görülmektedir.

Grafik-4 Bankacılık Sektörü Toplam Dönem Net Karı

Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

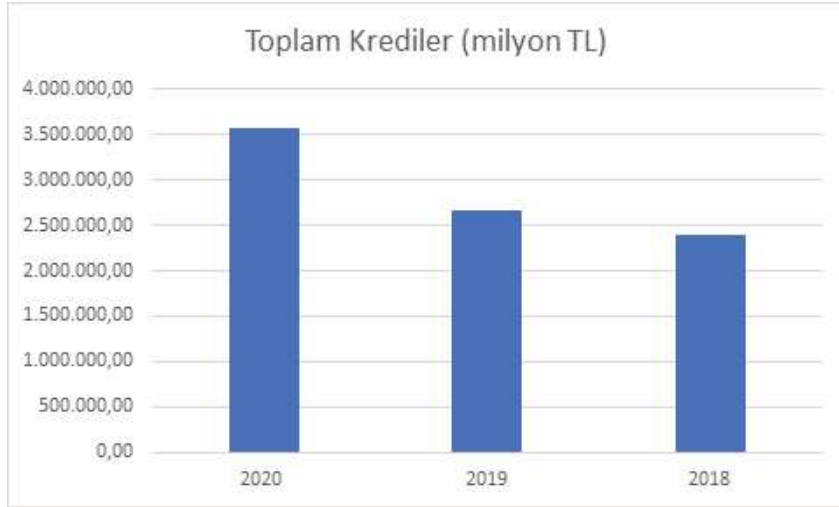
Grafik-4 incelendiğinde ise, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankaların 2019 yılı dönem karının 2018 yılına oranla azaldığı; 2020 yılında ise bir toparlanma sağlayarak 2019 yılının çok üstünde bir dönem net karı elde edildiği görülmektedir (www.bddk.org.tr 2021a).

Grafik-5 Kredi Büyüklüğü Toplamı (milyon TL)

Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-5 incelendiğinde, bankaların kullandıkları krediler yıllar itibariyle artış göstermiş ve 2018 yılında 2.393.073.300.000,00 TL, 2019 yılında 2.654.376.080.000,00 TL ve 2020 yılında 3.574.624.790.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir, bu tutarlara bankalar tarafından diğer bankalara kullanılan krediler dâhil edilmemiştir.

Grafik-6 Tüketici Kredileri Değerleri

Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-7 Tüketici Kredileri Toplam Değerleri

Kaynak: (www.bddk.org.tr 2021)

Grafik-6 ve 7 birlikte incelendiğinde, bankalar tarafından kullanılan tüketici kredileri (dövizle endeksli krediler dahil) ve bireysel kredi kartları toplam hacmi 2018 yılında 504.227.270.000,00 TL, 2019 584.460.720.000,00 TL ve 2020 yılında 820.724.940.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir.

Yine aynı dönemde kullanılan taksitli ticari krediler (dövizle endeksli krediler dahil) ve kurumsal kredi kartları toplam hacmi 2018 yılında 384.800.450.000,00 TL, 2019 yılında 437.894.560.000,00 TL ve 2020 yılında 650.322.800.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir. (www.bddk.org.tr 2021) 2020 yılında kredi hacminin diğer yıllara oranla büyüdüğü burada net olarak görülmektedir.

2018-2020 yıllarında takipteki kredi ve kredi kartlarına baktığımız zaman tüketici kredi ve kredi kartlarında 2018 yılında 17.794.680.000,00 TL, 2019 yılında 19.639.270.000,00 TL ve 2020 yılında 16.931.430.000,00 TL olarak gerçekleşirken ticari kredi ve kredi kartlarında bu durum 2018 yılında 26.003.650.000,00 TL, 2019 yılında 42.301.550.000,00 TL ve 2020 yılında 41.040.850.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir (www.bddk.org.tr 2021). 2020 yılında takipteki kredi tutarlarının azalmasında kredi ekonomik tedbir paketi kapsamında açıklanan kredi faiz ve ödemelerinin ertelenmesi nedeniyle olduğu tahmin edilmektedir.

Metodoloji

Bu çalışmada, 2019 ve 2020 mali dönemleri için Türkiye’de BIST 100 endeksinde işlem gören mevduat bankalarının mali raporlardan elde edilen ikincil verileri kullanmıştır. Analizde kullanılan banka mali tabloları FIN-NET Elektronik Yayıncılık Data İletişim San.Tic.Ltd.Sti.’den temin edilmiştir. Veriler, Microsoft Excel 2010 programıyla analiz edilmiştir. Araştırma örneklemini için amaca yönelik 7 mevduat (ticari) bankası seçilmiştir. Örneklenen bankalar, çalışma dönemi boyunca varlığını sürdüren bankaları kapsamaktadır. Katılım bankaları ile yatırım ve kalkınma bankaları çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Bankometer modeli, Covid-19 pandemisi döneminde bankaların mali durumunu araştırmak için kullanılmıştır. S-Skor’dan elde edilen değerler yani bankaların finansal sağlık düzeyleri hem bankaların kendi içinde sıralamasında hem de Covid-19 pandemisi öncesi ve sonrası durumu karşılaştırmak için kullanılmıştır.

Bankometer Metodu

Bankaların finansal sağlamlığını analiz etmek için pek çok model mevcuttur ve bunların arasında Bankometer Metodu yakın zamanda geliştirilmiştir. Bankometer Metodu, bir bankanın finansal açıdan sağlamlığını ölçmek için hem CAMELS çerçevesinden hem de CLSA-stres testi parametrelerinden türetilen finansal oranları kullanan basit bir yaklaşımdır. Bu modelde bankanın sağlamlığı ödeme gücü skoru (S-Skoru) adı verilen bir skorla ölçülmektedir. Yöntem, iflas sorunlarının belirlenmesinde iç yönetimine yardımcı olacak yöntemlerden biri olarak görülebilir (Rahman 2017). Bankometer Metodu, IMF (2000) tavsiyelerini takiben, (Shar, Shah, ve Jamali 2010) tarafından geliştirilmiştir (Akın Aksoy ve Kandil Göker 2018). Amacı minimum sayıdaki parametre ile maksimum doğru sonuçlar sağlamak olan Bankometer Metodunun ifadesi aşağıdaki şekildedir:

$$\text{S-Skor} = 1.5^* (\text{CA}) + 1.2^* (\text{EA}) + 3.5^* (\text{CAR}) + 0.6^* (\text{NPL}) + 0.3^* (\text{CIR}) + 0.4^* (\text{LA})$$

Modelin tanımını ise Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1 S-Skor Metodu Oranları ve Kriterleri

Oranlar		Kriterler
CA	Ana Sermaye'nin Toplam Varlıklara Oranı	CA > 4%
EA	Özsermayenin Toplam Varlıklara Oranı	EA > 2%
CAR	Sermaye Yeterlilik Oranı	CAR > 8%
NPL	Takipteki Kredilerin Toplam Kredilere Oranı	NPL < 15%
CIR	Giderlerin Gelirlere Oranı	CIR < 40%
LA	Kredilerin Toplam Varlıklara Oranı	LA < 65%
S-SKOR	Finansal sağlamlık	*S-Skor < 50 ise finansal açıdan sağlam değil, borç ödeme gücü düşük *S-Skor > 70 ise finansal açıdan sağlam, borç ödeme gücü yüksek * 50 < S-Skor < 70 ise Gri bölge; finansal açıdan sağlamlık ve borç ödeme gücü hakkında yorum yapılamaz

Kaynak: (Altman 1968; Rahman 2017; Shar vd. 2010)

Analiz ve Bulgular

BIST 100 endeksinde yer alan Mevduat Bankalarının Bankometer (S-Skor) finansal sağlamlığının belirlenmesinde kullanılan değişkenler ile finansal sağlamlığının göstergesi olan S-Skor değerlerine Tablo-2 ve Tablo-3'te yer verilmiştir.

Tablo-2 BIST-100 Endeksi Mevduat Bankaları 2019 S-Skor

KOD	İSİM	CA	EA	CAR	NPL	CIR	LA	S-SKOR	Sıralama
AKBNK	Akbank	0,13	15,08	19,66	7,28	0,31	53,13	112,83	1
GARAN	T. Garanti Bankası	0,12	13,74	17,81	6,88	0,38	60,16	107,33	2
ISCTR	T. İş Bankası	0,11	12,57	16,37	6,52	0,63	58,48	100,06	3
SKBNK	Şekerbank	0,05	6,46	12,48	13,05	0,82	64,78	85,51	7
HALKB	T. Halk Bankası	0,06	7,04	13,65	5,14	0,45	65,15	85,62	6
VAKBN	T. Vakıflar Bankası	0,07	7,87	16,22	5,92	0,48	65,90	96,40	5
YKBNK	Yapı ve Kredi Bank.	0,09	10,62	16,74	7,57	0,36	57,74	99,24	4

Tablo-2 incelendiğinde $CA \geq 4\%$ olarak belirlenen ana sermayenin toplam varlıklara olan değerinin, analize dâhil edilen bütün bankalar için uygun sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Özsermayenin toplam varlıklara olan oranını gösteren EA'nın ($EA \geq 2\%$) %2'nin üzerinde olması istenen bir durumdur. Analiz sonuçlarına göre EA değeri tüm bankalar için kabul edilebilir sınırın üzerinde belirlenmiştir. Bankaların sermaye yeterlilik oranı göstergesi olan CAR değerinin $40\% \geq CAR \geq 8\%$ olması istenen bir durumdur. Bu koşul göz önüne alındığında analize dâhil edilen mevduat bankalarının sermaye yeterlilik düzeylerinin istenilen aralıkta olduğu görülmektedir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranını gösteren NPL değerinin %15 in altında olması koşulunun tüm bankalar için sağlandığı görülmektedir. Bankaların giderinin gelirlerine oranını veren CIR değerinin ise %40'ın altında olması istenirken İş bankası, Şekerbank, Türkiye Halk Bankası ve Vakıfbank'ın bu sınırın üstünde olduğu yani istenilen değer aralığında olmadığı gözlemlenmiştir. Banka kredilerinin toplam varlıklara oranını gösteren LA değerinin $LA \leq 65\%$ düzeyinde olması istenen bir durumdur. Analiz sonuçlarına göre tüm mevduat bankalarının LA değerleri incelendiğinde Türkiye Halk Bankası ve Vakıfbank'ın LA değerlerinin %65'in üzerinde olduğu analiz sonuçlarında gözlemlenmiştir. Bu çalışmada bankalarda finansal sağlamlığın göstergesi olarak kullanılan S-Skor değerleri incelendiğinde $S-Skor \geq 70$ finansal açıdan sağlam, $70 \geq S-Skor \geq 50$ aralığında ise yorum yapılamaz ve $50 \geq S-Skor$ finansal açıdan sağlam olmadığı koşulları altında

değerlendirdiğimizde 2019 yılı için analize dahil edilen mevduat bankalarının tümünün S-Skor değerlerinin 70'in üzerinde olduğu görülmektedir. Bankacılık sektörü için 2019 yılı finansal sağlık sıralamasına baktığımızda ise en yüksek finansal sağlık derecesine sahip mevduat bankasının Akbank, en düşük finansal sağlık derecesine sahip mevduat bankasının Şekerbank olduğu görülmektedir.

Tablo-3 BIST-100 Endeksi Mevduat Bankaları 2020 S-Skor

KOD	İSİM	CA	EA	CAR	NPL	CIR	LA	S-SKOR	Sıralama
AKBNK	Akbank	0,12	14,10	20,7	6,83	0,32	53,1	114,99	1
GARAN	Garanti Bankası	0,11	12,59	16,87	4,56	0,37	60	101,18	2
ISCTR	İş Bankası	0,10	11,41	16,99	5,57	0,62	57,6	99,88	4
SKBNK	Şekerbank	0,06	7,02	13,89	9,90	0,73	63,8	88,85	6
HALKB	T. Halk Bankası	0,06	6,31	14,56	3,76	0,38	63,7	86,47	7
VAKBN	Vakıflar Bankası	0,06	6,65	16,05	3,96	0,39	59,8	90,67	5
YKBNK	Yapı ve Kredi Bank.	0,09	10,34	17,25	6,39	0,37	58,7	100,37	3

Tablo-3 incelendiğinde $CA \geq 4\%$ olarak belirlenen ana sermayenin toplam varlıklara olan değerinin, analize dâhil edilen bütün bankalar için uygun sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Özsermayenin toplam varlıklara olan oranını gösteren EA'nın %2'nin üzerinde olması istenen bir durumdur. Analiz sonuçlarına göre EA değeri tüm mevduat bankaları için kabul edilebilir aralıkta oluşmuştur. Bankaların sermaye yeterlilik oranı göstergesi olan CAR değerinin ise $40\% \geq CAR \geq 8\%$ olması istenen bir durumdur. Bu koşul göz önüne alındığında analize dâhil edilen mevduat bankalarının sermaye yeterlilik düzeylerinin istenilen aralıkta olduğu görülmektedir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranını gösteren NPL değerinin %15 in altında olması koşulunun tüm mevduat bankaları için sağlandığı görülmektedir. Bankaların giderinin gelirlerine oranını veren CIR değerinin ise %40'ın altında olması istenirken İş bankası ve Şekerbank'ın bu sınırın üstünde olduğu yani istenilen değer aralığında olmadığı gözlemlenmiştir. Banka kredilerinin toplam varlıklara oranını gösteren LA değerinin $LA \leq 65\%$ düzeyinde olması istenen bir durumdur. Analiz sonuçlarına göre tüm mevduat bankalarının LA değerleri incelendiğinde %65'in altında olduğu analiz sonuçlarında gözlemlenmiştir. Bu çalışmada bankalarda finansal sağlamlığın göstergesi olarak kullanılan S-Skor değerleri incelendiğinde ise, $S-Skor \geq 70$ ise finansal açıdan sağlam, $70 \geq S-Skor \geq 50$ aralığında ise yorum yapılamaz ve $50 \geq S-Skor$ olması halinde finansal açıdan sağlam olmadığı koşulları altında

değerlendirdiğimizde 2020 yılı için analize dahil edilen mevduat bankalarının tümünün S-Skor değerlerinin 70'in üzerinde olduğu görülmektedir. 2020 yılı finansal sağlık sıralamasına baktığımızda ise en yüksek finansal sağlık derecesine sahip mevduat bankasının 2019 yılında olduğu gibi Akbank, en düşük finansal sağlık derecesine sahip mevduat bankasının T. Halk Bankası olduğu görülmektedir.

Tablo-4 Covid-19 Pandemisi Öncesi ve Sonrası S-Skor Değerleri

KOD	İSİM	S-SKOR-2019	S-SKOR-2020	Değerlendirme
AKBNK	Akbank	112,83	114,99	Artmış
GARAN	Garanti Bankası	107,33	101,18	Azalmış
ISCTR	İş Bankası	100,06	99,88	Azalmış
SKBNK	Şekerbank	85,51	88,85	Artmış
HALKB	T. Halk Bankası	85,62	86,47	Artmış
VAKBN	Vakıflar Bankası	96,40	90,67	Azalmış
YKBNK	Yapı ve Kredi Bank.	99,24	100,37	Artmış

BIST 100 endeksinde işlem gören mevduat bankalarının Türkiye'de Covid-19 ilk vakasının öncesinde bir yıllık ve ilk vaka sonrası bir yıllık dönemi kapsayan S-Skor analizleri sonucunda, mevduat bankalarının finansal sağlamlığa ilişkin sonuçları Tablo-4' te verilmiştir. Tablo-4 incelendiğinde Türkiye'de Covid-19 pandemisi görüldükten sonra Akbank, Şekerbank, Türkiye Halk Bankası ve Yapı ve Kredi bankalarının pandemiden önceki döneme oranla finansal sağlamlığının arttığını; Garanti Bankası, Türkiye İş Bankası ve Vakıfbank bankalarının finansal sağlık düzeyinin pandemi öncesi döneme göre azaldığını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Bu çalışma, Türk Mevduat Bankalarının Covid-19 pandemisi görüldüğü andan şu ana kadar geçen sürede finansal açıdan başarısızlık yaşayıp yaşamadığı, diğer bir ifadeyle finansal sağlamlılığında ne gibi bir değişiklik olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Finansal sağlamlılığın belirlenmesi amacıyla Bankometer (S-Skor) yöntemi kullanılmış ve BIST 100 de işlem gören 7 mevduat bankası 2019-2020 yılları için analiz edilmiştir.

Bankometer metodu uygulaması sonucunda, 2019 ve 2020 yılları için bankaların giderlerinin gelirlere oranında %40 'ın altında olması gereken

değerin 2019 yılında İş bankası, Şekerbank, Türkiye Halk Bankası ve T. Vakıflar Bankası; 2020 yılında ise İş bankası ve Şekerbank'ın bu sınırın üzerinde olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumda istenilen sınırın üzerinde olan bankaların giderlerinin gelirlerinden olması gerekenden çok daha fazla olduğu söylenebilir. 2019 yılında ise T. Halk bankası ve T. Vakıflar Bankasının, Kredilerin Toplam Varlıklara Oranının istenilen sınırların üzerinde olduğu 2020 yılında ise bu bankaların Kredilerin Toplam Varlıklara Oranının olması gereken sınır aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun 2020 yılının birinci çeyreğinin sonunda başlayan Covid-19 pandemisinin etkisiyle kredilerin geri ödenmeme riskinin artmasını göz önünde bulundurarak bu bankaların kredi vermede çekingen davranması şeklinde yorumlanabilir. 2019 yılı S-Skor sıralamasına bakıldığında ise borç ödeme gücü ve finansal sağlamlılığı en yüksek mevduat bankasının Akbank olduğu en düşük borç ödeme gücü ve finansal sağlamlılığa sahip bankanın ise Şekerbank olduğu görülmüştür. 2020 yılı için ise finansal sağlamlılığı en yüksek mevduat bankası yine Akbank olduğu görülürken en düşük borç ödeme gücü ve finansal sağlamlılığa sahip bankanın ise T. Halk Bankası olduğu görülmüştür. Covid-19 pandemi öncesi ve sonrası S-Skor değerleri sonucunda ise Akbank, Şekerbank, Türkiye Halk Bankası ve Yapı ve Kredi bankalarının pandemiden önceki döneme oranla finansal sağlamlılığının arttığı; Garanti Bankası, Türkiye İş Bankası ve T. Vakıflar Bankasının finansal sağlamlık düzeyinin pandemi öncesi döneme göre azaldığını söylemek mümkündür.

Çalışma genel olarak değerlendirildiğinde, pandemi öncesi ve sonrası dönem için Türk Mevduat Banklarının finansal sağlamlılık düzeyinin istenilen sınırlar içerisinde olduğu, analize dahil edilen bankaların finansal sağlamlılığını ve borç ödeme gücünü kaybetmeden yaşanan küresel krizin (Covid-19 Pandemisi) Türk bankacılık sektöründe iyi yönetildiğini söyleye biliriz.

Çalışma kapsadığı dönem itibariyle sınırlı veriye sahip olması ve hala Covid-19 pandemisinin devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, pandemi etkilerinin daha net görülmesi için sürecin bitmesiyle tekrarlanabilir bir çalışma niteliğindedir. Ayrıca bu çalışmada kullanılan metodun bankacılık sektörü risklerini belirleyici oranlar kullanması nedeniyle kısa dönemde bile etki gözlenmesi açısından ve daha sonra yapılacak çalışmalara fikir vermesi yönüyle de önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın Aksoy, Emine Ebru, ve İlkut Elif Kandil Göker. 2018. "Bankacılık Sektöründe Finansal Risklerin Z-Skor ve Bankometer Metodları ile Tespiti, BiST'te İşlem Gören Ticari Bankalar Üzerine Bir Araştırma". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi* 20(2):418-38. doi: 10.31460/mbdd.377424.
- Altay, N. Oğuzhan, Okan Altınakar, Aydanur Gacaner Atış, Sertaç Çakı, Mustafa Çayır, Emir Çetinkaya, Erhan Demireli, Dilek Demirhan, Gökçehan Demirhan, Deniz Erer, Elif Erer, Ece D.Erol, Altan Gökçe, İsmet Güneş, C. Coşku. Küçüközmen, Mert Ural, ve Mehmet Vurucu. 2016. *Bankacılığın El Kitabı*. editör N. O. Altay, C. C. Küçüközmen, M. Ural, ve E. Demireli. Ankara: Bankacılık Akademisi.
- Altman, Edward I. 1968. "Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy". *The Journal of Finance* 23(4):589-609.
- Arabacı, Havva, ve Duygu Yücel. 2020. "Covid-19 Pandemisinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisi". *Social Sciences Research Journal* 9(3):196-208.
- Barua, Suborna. 2020. "Understanding Coronanomics: The Economic Implications of the Coronavirus (COVID-19) Pandemic". *SSRN Electronic Journal* (April):1-44. doi: 10.2139/ssrn.3566477.
- Bayar, Münevver, ve Nuran Varışlı. 2020. "Covid-19 Pandemisinin Türkiye ' De Tüketici Kredileri Hacmi Üzerindeki Etkisi : 2013- 2020 Dönemi Zaman Serisi Analizi". *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21(3):85-99.
- Bekçi, İsmail, Eda Köse, ve Esra Aksoy. 2020. "Covid-19'un Türkiye'de Bankalar Üzerindeki Ekonomik Etkisine Dair Bir Tahmin". *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi Özel Sayı*(5):185-205. doi: 10.30784/epfad.806961.
- Borri, Nicola, ve Giorgio di Giorgio. 2021. "Systemic risk and the Covid challenge in the european banking sector". *Journal of Banking and Finance* 106073. doi: 10.1016/j.jbankfin.2021.106073.
- Durmuş, Savaş, ve Dilek Şahin. 2019. "Türkiye'de Enflasyon, Döviz Kuru ve Tüketici Kredileri Arasındaki Nedensellik İlişkisi Analizi". *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* 23:95-112. doi: 10.18092/ulikidince.475576.
- Eroğlu, Erdal. 2020. "Covid-19'un Ekonomik Etkisinin ve Pandemiyle Mücadele Sürecinde Alınan Ekonomik Tedbirlerin Değerlendirilmesi". *International Journal of Public Finance* 5(2):211-36. doi: 10.30927/ijpf.803572.
- Ersoy, Hicabi, Ali Osman Gürbüz, ve Mefule Fındıkçı Erdoğan. 2020. "Covid-19'un Türk Bankacılık ve Finans Sektörü Üzerine Etkileri, Alınabilecek Önlemler". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı* 19(37):146-73.
- Hasan, Iftekhar, Panagiotis N. Politsidis, ve Zenu Sharma. 2021. "Global syndicated lending during the COVID-19 pandemic". *Journal of Banking & Finance* 106121. doi: 10.1016/j.jbankfin.2021.106121.
- Ibicioğlu, Mustafa, ve Mehmet Baha Karan. 2009. "Türkiye'de Faiz Oranlarının Tüketici Kredileri Üzerindeki Etkisi". *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar* 3(2):11-30.
- Işık, Ayşe, ve Nalan Akdoğan. 2021. "Covid-19'un türk bankacılık sektöründeki mevduat bankalarına etkileri". 2021(63):111-38.

- Li, Lei, Philip E. Strahan, ve Song Zhang. 2020. "Banks as lenders of first resort: Evidence from the COVID-19 crisis". *Review of Corporate Finance Studies* 9(3):472–500. doi: 10.1093/rcfs/cfaa009.
- Rahman, Zahidur. 2017. "Financial Soundness Evaluation of Selected Commercial Banks in Bangladesh: An Application of Bankometer Model". *Journal of Finance and Marketing* 8(2):63–70.
- Shar, Amir Hussain, Muneer ali Shah, ve Hajan Jamali. 2010. "Performance Evaluation of Banking Sector in Pakistan: An Application of Bankometer". *International Journal of Business and Management* 5(9):81–86. doi: 10.5539/ijbm.v5n9p81.
- Ünal, Sema Zeyni, ve Metin Ocak. 2020. "Türkiye ' de 2003 - 2018 Yılları Arasında Tüketici Kredi Hacmini Etkileyen Faktörler Üzerine". *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi* 7(12):3–18.
- www.aa.com.tr. 2020. "Cumhurbaşkanı Erdoğan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketini Açıkladı". Erişim Tarihi: 05 Nisan 2021 (<https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/cumhurbaskani-erdogan-ekonomik-istikrar-kalkani-paketini-acikladi/1770929>).
- www.bddk.org.tr. 2020. "Mevzuat". Erişim Tarihi: 04 Nisan 2021 (https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0962.pdf).
- www.bddk.org.tr. 2021a. "Aylık Bülten". Erişim Tarihi: 07 Nisan 2021 (<https://www.bddk.org.tr/BultenAylık>).
- www.bddk.org.tr. 2021b. "Duyurular". Erişim Tarihi: 05 Nisan 2021 (<https://www.bddk.org.tr/Duyurular-Kategori/Basin-Aciklamasi/1>).
- www.saglik.gov.tr. 2020. "Pandemi". Erişim Tarihi: 05 Nisan 2021 ([https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin,\(DSÖ\) tarafından pandemi ilan edilmiştir](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin,(DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmiştir)).
- www.saglik.gov.tr. 2021. "COVID-19 Bilgilendirme Platformu". Erişim Tarihi: 04 Nisan 2021 (<https://covid19.saglik.gov.tr/>).
- www.tbb.org.tr. 2020. "Tüketici Kredileri ve Konut Kredileri/2020 Eylül". Erişim Tarihi: 14 Nisan 2021 (<https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/eylul-2020---tuketici-kredileri-ve-konut-kredileri-/3907>).
- www.tcmb.gov.tr. 2021. "Koronavirüsün Ekonomik ve Finansal Etkilerine Karşı Alınan Tedbirler". Erişim Tarihi: 04 Nisan 2021 (<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Koronavirus>).
- www.who.int. 2021. "WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard Overview Data Table". Tarihinde 20 Nisan 2021 (<https://covid19.who.int/>).